АКАДЕМІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ НАУК
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ МОРСЬКОГО І КОСМІЧНОГО ПРАВА

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС В УКРАЇНІ

Колективна монографія

ОЛДІ ПЛЮС
2021

УДК 342.9.03(477)
Г16

Рецензенти:
Роман Сергійович Мельник – доктор юридичних наук, професор;
Павло Сергійович Лютіков – доктор юридичних наук, професор

Колектив авторів:
В. Галунько, Н. Армаш, Т. Аріфходжаєва, В. Басс, М. Баришніков, Д. Беззубов, А. Берлач, Р. Арсірій, Н. Берлач, В. Бойко, А. Боровик, Ю. Буглак, В. Буковський, Н. Васильченко, А. Васіна, В. Галунько, Ю. Гаруст, І. Глобенко, О. Гулак, А. Даниленко, А. Денисова, С. Денисюк, Н. Деревянко, С. Діденко, П. Діхтієвський, І. Журавель, Д. Журавльов, А. Замрига, О. Зубов, А. Іванищук, І. Казанчук, С. Кандиба, С. Кічмаренко, В. Кішлян, О. Кобзар, М. Коваль, І. Ковальчук, М. Ковальчук, І. Костенко, Г. Крайник, А. Кудін, І. Кусік, Т. Кускова, В. Курило, І. Курило, В. Куценко, О. Левенко, Д. Левченко, Н. Литвин, О. Литвин, В. Макарчук, Н. Манжоус П. Марин, О. Махмурова-Дишлюк, Т. Мацелик, О. Митрофанова, Р. Мкртчян, О. Нікітенко, В. Оксінь, К. Оксютенко, І. Орловська, О. Паук, В. Пашинський, І. Підберезних, М. Пихтін, І. Погрібніченко, Л. Попова, С. Попова, М. Пихтін, О. Правоторова, А. Пухтецька, М. Пушкар, А. Радчук, І. Риженко, В. Ріхтер, С. Розсоха, Е. Рокитський, Л. Руснак, О. Рябець, М. Савюк, О. Світличний, Р. Саунін, Е. Сердюк, О. Ситников, С. Слюсаренко, Н. Сорочко, В. Стеценко, С. Стеценко, Р. Тополя, О. Улютіна, Ю. Чердинцев, Г. Шерстюк, В. Шулежко, О. Яра

Рекомендовано до друку Загальними зборами
ГО «Академії адміністративно-правових наук»
(протокол № 1 від 15.12.2021 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Науково-дослідного інституту морського і космічного права
(протокол № 3 від 8.12.2021 р.)

Галунько В.
Г16 Адміністративний процес в Україні : колективна монографія / В. Галунько, П. Діхтієвський, С. Стеценко, О. Ситников та ін. ; за ред. В. Галунька, О. Правоторової. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 846 с.

ISBN 978-966-289-586-5

У монографії на основі теорії адміністративного процесу аналізу вітчизняного та європейського законодавства, практики застосування його адміністративними судами України та Європейського суду з прав людини здійснено комплексний науковий аналіз адміністративного процесу в Україні.

Монографія призначається для учених у галузі адміністративного процесу і права, суддів адміністративних судів, посадових (службових) осіб суб'єктів владних повноважень і студентів закладів вищої освіти, а також для всіх, хто цікавиться цією проблематикою.

УДК 342.9.03(477)

ISBN 978-966-289-586-5

© Колектив авторів, 2021

ЗМІСТ

Розділ 1. ВИТОКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУ **8**

1.1. Соціальна та юридична природа адміністративного процесу (адміністративного судочинства) **8**

1.2. Ґенеза адміністративного судочинства в Україні **10**

1.3. Моделі адміністративного судочинства **27**

Розділ 2. ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА **33**

2.1. Завдання адміністративного судочинства **33**

2.2. Критерії, за якими суд оцінює рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта публічного адміністрування **43**

2.3. Джерела права (матеріального та процесуального), які застосовує адміністративний суд **55**

2.4. Принципи адміністративного судочинства **63**

2.5. Форми адміністративного судочинства (загальне і спрощене) та відмінності між ними **66**

2.6. Визначення компетентного суду. Адміністративна юрисдикція **73**

2.7. Категорії спорів, підсудних адміністративним судам **85**

2.8. Правила предметної, інстанційної та територіальної юрисдикції та наслідки їх недотримання (порушення). Склад суду. Відводи **88**

2.8.1. Склад суду **94**

2.8.2. Відводи **97**

2.9. Докази та доказування. Засоби доказування **101**

2.9.1. Предмет доказування. Обов'язок доказування **115**

2.9.2. Подання, витребування та забезпечення доказів **119**

2.9.3. Дослідження та оцінка доказів **127**

2.10. Стадії адміністративного процесу **130**

2.10.1. Адміністративний процес через стадії (альтернативний підхід) **135**

2.10.1.1. Поняття та класифікація стадій в адміністративному судочинстві України **136**

2.10.1.2. Юридична природа стадій в адміністративному процесі **144**

2.10.1.3. Первинні стадії адміністративного процесу в Україні **149**

2.10.1.4. Розгляд справи по суті як основна стадія адміністративного судочинства України . . . **162**
2.10.1.5. Факультативні стадії адміністративного судочинства України . . . **180**
2.10.1.6. Апеляційне провадження в адміністративному судочинстві України . . . **182**
2.10.1.7. Касаційний перегляд судових рішень адміністративних судів в Україні . . . **196**
2.10.1.8. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами в Україні . . . **212**
2.10.1.9. Провадження в Європейському суді з прав людини як стадія адміністративного судочинства України . . . **230**
2.10.1.10. Виконання судових рішень в адміністративних справах як завершальна стадія адміністративного судочинства України . . . **248**
2.10.1.11. Європейський досвід щодо стадій в адміністративному процесі . . . **264**
2.10.1.12. Удосконалення засад та законодавства щодо стадій адміністративного процесу . . . **265**

Розділ 3. ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ. ПРОВАДЖЕННЯ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ . . . **268**
3.1. Право на звернення з адміністративним позовом . . . **268**
3.2. Строк звернення з адміністративним позовом, наслідки його пропущення . . . **274**
3.3. Зміст і оформлення позовної заяви . . . **281**
3.3.1. Правові засади оформлення та подання позовної заяви до Адміністративного суду . . . **281**
3.3.2. Структура позовної заяви . . . **284**
3.3.3. Документи, що додаються до позовної заяви . . . **291**
3.3.4. Сплата судового збору при поданні позовної заяви до адміністративного суду . . . **293**
3.4. Способи судового захисту в адміністративному процесі . . . **294**
3.4.1. Забезпечення адміністративного позову . . . **295**
3.4.1.1. Забезпечення адміністративного позову (перший альтернативний підхід) . . . **300**
3.4.1.2. Способи судового захисту в адміністративному процесі (другий альтернативний підхід) . . . **320**
3.5. Відкриття провадження . . . **342**
3.5.1. Відкриття провадження (альтернативний підхід) . . . **345**

3.6. Підготовче провадження **357**
3.7. Відзив. Відповідь на відзив. Заперечення. Пояснення третьої особи щодо позову або відзиву **359**
3.8. Зустрічний позов в адміністративному судочинстві **370**
3.9. Урегулювання спору за участі судді. Відмова відповідача від позову, примирення **392**
3.10. Розгляд справи по суті **408**
3.10.1. Загальні положення **408**
3.10.2. Відкриття розгляду справи по суті **419**
3.10.3. З'ясування обставин справи та дослідження доказів **425**
3.10.4. Судові дебати та ухвалення рішення **443**

Розділ 4. ПРОВАДЖЕННЯ В АПЕЛЯЦІЙНІЙ ІНСТАНЦІЇ **448**

4.1. Передумови виникнення апеляційного провадження в адміністративному судочинстві **448**
4.2. Поняття та завдання апеляційного провадження в адміністративному судочинстві **450**
4.3. Нормативне забезпечення апеляційного провадження в адміністративному судочинстві **456**
4.4. Вплив європейських стандартів на регулювання апеляційного провадження в адміністративному судочинстві **467**

Розділ 5. ПРОВАДЖЕННЯ В КАСАЦІЙНІЙ ІНСТАНЦІЇ **470**

5.1. Право на касаційне оскарження судових рішень в адміністративному судочинстві. Судові рішення, які підлягають касаційному оскарженню. Особи, які мають право на касаційне оскарження судових рішень **470**
5.2. Порядок і строки касаційного оскарження. Пропуск строку на касаційне оскарження та його наслідки. Вимоги до касаційної скарги **476**
5.3. Підстави касаційного оскарження. Неправильне застосування норм матеріального права. Порушення норм процесуального права як підстава для скасування судового рішення **481**
5.4. Порядок розгляду касаційної скарги. Відкриття касаційного провадження. Підстави для скасування судових рішень. Судові рішення за наслідками перегляду справи в касаційному порядку **492**
5.5. Особливості розгляду типових та зразкових справ **500**

Розділ 6. ВИТЯГИ З РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ З ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ СПОРІВ, ПІДСУДНИХ АДМІНІСТРАТИВНИМ СУДАМ **511**

Розділ 7. АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС В ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЯХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ **519**

7.1. Адміністративний процес у справах, пов'язаних з оскарженням індивідуальних актів **519**

7.1.1. Поняття адміністративних справ, пов'язаних з оскарженням індивідуальних актів **520**

7.1.2. Теоретико-правові засади дефектності індивідуальних актів **526**

7.1.3. Подання позову, підсудність та учасники судового оскарження індивідуальних актів **541**

7.1.4. Формування доказової бази в адміністративних справах, пов'язаних з оскарженням індивідуальних актів **559**

7.1.5. Порядок здійснення судового провадження щодо оскарження індивідуальних актів **574**

7.2. Адміністративний процес у справах щодо визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити певні дії **590**

7.3. Адміністративний процес у справах про застосування санкцій за зверненнями суб'єктів владних повноважень **597**

7.3.1. Завдання та функції адміністративного процесу у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень **597**

7.3.2. Процесуальні особливості адміністративного процесу у справах щодо застосування санкцій **629**

за зверненнями суб'єктів владних повноважень **629**

7.4. Адміністративний процес у справах, пов'язаних із публічною службою **656**

7.4.1. Поняття та сутність адміністративного процесу, пов'язаного з публічною службою **657**

7.4.2. Публічна служба з позиції адміністративного процесу **669**

7.4.3. Адміністративно-процесуальна характеристика адміністративних справ, пов'язаних із публічною службою **683**

7.4.4. Процесуальні особливості адміністративного процесу у справах, пов'язаних із публічною службою **705**

7.4.5. Докази й доказування в адміністративному процесі, пов'язаному з публічною службою **719**

7.4.6. Європейський досвід адміністративного процесу у справах пов'язаних із публічною службою **726**
7.4.7. Удосконалення адміністративного процесу у справах, пов'язаних із публічною службою в Україні **733**
7.5. Адміністративний процес у справах про протиправність дій суб'єктів владних повноважень **739**
7.5.1. Протиправність дій суб'єктів владних повноважень як підстава реалізації права на судовий захист **739**
7.5.2. Поняття та зміст адміністративних справ, пов'язаних із визнанням дій суб'єктів владних повноважень протиправними **752**
7.5.3. Стадії адміністративно-судового провадження щодо визнання дій суб'єктів владних повноважень протиправними **761**
7.5.4. Правові наслідки визнання адміністративним судом дій суб'єктів владних повноважень протиправними **774**
7.5.5. Аналіз та узагальнення судової практики щодо визнання протиправності дій суб'єктів владних повноважень **786**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ **796**

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ **837**